

Die uw jeugd vernieuwt
als die van een arend...

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KERKELIJK LEVEN / M. te Velde

In dit nummer:

KERKELIJK LEVEN **865**
M. te Velde
Vernieuwing van het
toerustingswerk

MEDITATIEF **870**
J.B. de Rijke
Vol-ledig

WANDELEN MET GOD **871**
B. Luiten
Gezag (ver)dragen

ACHTERGRONDEN **873**
Dirk Ophoff
Dogmatiek zonder
systeemdwang

SAMENLEVING **877**
D.A.C. Slump
De Generale Synode
en jurisdisering

SYNODE-IMPRESSIES **879**
R. ter Beek

en verder...

Gedicht/Meegelezen/
Uit de kerken

VERNIEUWING VAN HET TOERUSTINGSWERK

In het toerustingswerk van verenigingen en kringen in onze gemeenten zitten knelpunten. Die mogen we niet negeren. Ons toerustingswerk is een kostbaar goed, We moeten er tegen waken dat het zou gaan afkalven door gebrek aan tijdige renovatie-maatregelen.

Vorige week bracht ik in een analyse een aantal zwakke plekken en lacunes in beeld. Maar hoe gaan we daar mee aan het werk? Er zijn criteria en gezichtspunten nodig waarop we ons bij het werken aan vernieuwing kunnen oriënteren.

Een volk met de Bijbel

De apostel Paulus schrijft aan de gemeente in Kolosse (3:16): 'Het woord van Christus wone rijkelijk in u, zodat gij in alle wijsheid elkander leert en terechtwijsten met psalmen, lofzangen en geestelijke liederen zingende, Gode dank brengt in uw harten.' Daarmee is prachtig getekend waar het o.a. m de toerusting op áán

komt: dat Gods openbaring je beheerst, dat de wil van de Here door heel je denken en doen hééntrekt. En dat je zo ook elkaar wat te bieden hebt. Je kunt van elkaar leren. Je wordt wijzer van elkaar. Se helpt elkaar op het goede spoor te komen en te blijven. En je wordt zingende, dankende mensen. Je gaat God eren, diep dankbaar voor zijn grote genade. in wat straks volgt zal het gaan

over de concrete vormgeving en organisatie van het **toerustingswerk**. Maar heel die vormgeving en organisatie is allemaal 'schade en drek', allemaal niets waard, als niet de wezenlijke betekenis ervan gepreëdeerd wordt en als niet het grote doel ermee gediend wordt: dat **Christus** gestalte in je krijgt. In dit artikel willen we het hebben over vernieuwing van het toerustingswerk. Maar dan moeten we wel het **fundament** onder die vernieuwing en de spil van die vernieuwing goed zien. Centraal is hier het geloof. Hoe staat het met **onze** motivatie om de Schriften te openen en te onderzoeken? Zijn wij een volk met de Bijbel, een

volk dat de Schriften liefheeft en daar graag mee bezig is? Willen wij discipelen zijn van het koninkrijk der hemelen?

Waar dat zo is, loont het de moeite om naar de beste manieren en methoden voor Schriftstudie en -bespreking te zoeken. Waar het niet zo is, daar zullen ook de beste manieren ons niet verder brengen! Tegen die achtergrond wil ik in dit artikel een aantal gezichtspunten geven voor de verbetering van ons toerustingswerk. Als raamwerk gebruik ik dezelfde vijf factoren als de vorige keer: participatie, doelstellingen, programmering, methode en coördinatie.

Participatie

Van wie mogen we verwachten dat ze aan het toerustingswerk in de gemeente deelnemen? Hoe zouden we willen, dat het er op dit punt in onze gemeenten uitzag?

1. Ik zou willen pleiten voor een toerusting in kleine groepen, waaraan zo veel mogelijk ieder gemeentelid levenslang meedoet. Een permanente toerusting (educatie) dus voor iedereen, naast de wekelijkse kerkdiensten en naast een aantal jaren catechese. We moeten er misschien niet in berusten, dat er in onze gemeenten in totaal maar zo weinig man- en vrouw-uren aan gezamenlijke bijbelstudie worden besteed. Je zou dat misschien het beste handen en voeten kunnen geven door met elkaar een concrete afspraak te maken. Wat zou het een zegen zijn, als ieder volwassen kerklid één dagdeel per week uittrok voor Bijbelse toerusting! Dat zou minstens 40 dagdelen toerusting per seizoen opleveren voor iedereen. Veertig perioden van enkele uren, dat we ons met een kleine groep medechristenen over de Schriften buigen, om verder wijs te worden tot ons behoud.

Dat zal ons zeker iets kosten. Daar moeten andere dingen voor aan de kant. Veel mensen zullen in hun tijdsbesteding moeten snoeien om hier ruimte voor te krijgen. Maar

zouden zulke offers ook niet heel verrijkend zijn voor ons geloofsleven?

2. Voor zo'n gemeente-brede participatie is het absoluut nodig, dat iedereen kan meedoen op zijn eigen niveau en overeenkomstig zijn eigen mogelijkheden. Ook voor mensen die weinig aansluiting hebben bij het traditionele verenigingswerk moeten er vormen van toerusting zijn. Ik denk bijvoorbeeld aan de echte 'doeners' in de gemeente, praktijk-gerichte mensen die weinig lezen en die weinig verbale vaardigheden hebben. Of aan mensen met een goed verstand en een brede interesse, die vinden dat een gewone Bijbelkring veel te weinig oplevert. En ik denk ook aan de kerkleden tussen 20 en 30 jaar, van wie een groot percentage nu aan de kant staat.

Dat vraagt, dat we goed de mogelijkheden en wensen van zulke kerkleden peilen. En dan thema's en methoden en tijden kiezen die zo goed mogelijk aansluiten bij waar deze mensen zich in geestelijk en in praktisch opzicht bevinden.

3. De deelname aan een stuk toerusting zou niet zo strak gebonden moeten zijn aan het lidmaatschap van een bepaalde club. Stel, in een gemeente zijn er drie vrouwenverenigingen. Eén daarvan behandelt dit seizoen de Dordtse Leerregels, de tweede de Openbaring aan Johannes en de derde het boek Leviticus. Ieder lid van de drie verenigingen zit automatisch vast aan het gekozen onderwerp. Of je moet al van vereniging veranderen. En dat doe je niet zo gauw.

Waarom zou het niet ook anders kunnen? Je kunt alle leden van de drie verenigingen uit één van de drie programma's laten kiezen. Dan is het meedoen in een club veel meer door de inhoud bepaald dan door de vraag, van welk instituut je lid bent. Is het inhoudelijke niet belangrijker dan het institutionele?

4. We zouden moeten zorgen voor een opzet met zo weinig mogelijk

KERNREDACTIE:

PROF. DR. M. F. E. VELDE,
DRS. G. J. VAN MIDDELKOOP.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. BOS,
DRS. A. L. TH. DE BRUUNE, DRS. B. LUITEN,
PROF. DR. C. J. DE RIJTER,
DS. A. DE SNOO.

MEDEWERKERS:

J. J. D. BAAS, DRS. C. J. HAAK,
J. M. DE JONG, DRS. J. SMELIK,
DRS. H. VELDMAN.

REDACTIE-ASSISTENT:

W. L. DE GRAAFF, Wortmanstraat 138, 8265
AG Kampen, Tel. (038) 3331201.

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan:
De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES:

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B. V.,
Postrekening 406040 t.n.v.,
De Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA
Goes. Tel. (0113) 215591.

ABONNEMENT:

f 85,75 per jaar; f 46,25 per halfjaar; studenten f 70,25 per jaar (binnenland). Buitenland: f 144,50 per jaar (zoeppost).

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden vóór het verstrijken van de betalingstermijn (opzegging van jaarabonnement vóór 1 november, van een halfjaarabonnement vóór 1 juni).

Losse nummers f 1,95 (excl. porto).

De Reformatie C op cassette verkrijgbaar bij

de Stichting Bralectah.
Tel. (0521) 515946.

ADVERTENTIES:

Prijs: f 0,84 per mm. Contracttarief op aar-

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165-5191

absentie. Je **zou** daar **drie middelen** voor **kunnen gebruiken**: – Het steeds in overleg **kieszen** van datum en tijdstip **op zo'n manier**, dat een **maximaal aantal** mensen aanwezig kan zijn. Voor veel zusters in de **gemeente** bijvoorbeeld kunnen morgen- bijeenkomsten praktischer zijn dan **avondvergaderingen**. – Zo- lang men werkt met een **vergader- schema** van **één** avond per twee we- ken **zou** je kunnen afspreken om **zes** weken lang wekelijks **bijeen** te komen en daarna zes weken niet. Dat bevordert de **samenhang** zowel in de **persoonlijke** omgang als in de besproken stof –. Je zou een ernstige afspraak **met** elkaar kunnen maken, &t je alleen in geval van uiterste noodzaak **een bijeenkomst** zult **verzuimen**.

Doelstellingen

1. Het is **van belang** om in **elke** groep te zorgen voor duidelijkheid over wat we met ons **werk** willen bereiken. Op landelijk niveau zijn daar vaak **goede** stukken over geschreven. Maar het is nodig om **regelmatig** ook **in** de eigen groep de vraag te stellen: wat **willen** we nu eigenlijk met dit of dat stuk van ons programma? Waarvoor komen **we** bij elkaar? Is het ons om een stuk analytische en **intellectuele Schriftstudie** te doen? Of **willen** we meer over de praktische vragen van geloofsbeleving en levensstijl praten? Weke accenten willen we **leg- gen**? Welke winst hebben **we** op **het oog**?

Dat moet je dan **toepassen** op de **concrete** onderwerpen **waar** je mee bezig bent. Waarom **kieszen** we voor een bespreking van de Dordtse Leerregels? Of waarom de brief aan de Efeziërs? Wat willen we daarmee?

2. In de doelstelling **moet** veel **na- druk** liggen op de opbouw in het geloof en de **geestelijke** winst **die** je met het werk beoogt. Je **kunt** veel vragen en discussiëren, zonder dat je er geestelijk rijker van **wordt!** Is er **onder** ons niet dikwijls een grote **rate** van 'zakelijkheid'?

in de toerusting? Er wordt netjes **uit** de doeken gedaan, hoe iets 'zit'. En dat is het dan. Je gaat over tot de orde van de dag.

Wat de Bijbel over toerusting zegt wijst een heel andere kant uit. Toe- rusting **mikt** op je hmt, het **centrum** van al je **denken en willen en doen**. Toerusting moet inzicht **brengen** en wijsheid. **Ze** moet je helpen om God te leren kennen. Om daardoor een nieuwe mentaliteit te ontwikke- len, een nieuwe geest, diep van bin- nen. **Toerusting** moet je vaardig maken in het doen van het **goede**, in het wandelen in de wegen van **de HERE!**

Concreet moet je dat dus aan het einde van elke bijeenkomst ook kunnen merken: dat je **een (klein)** stukje **verder** gekomen bent **in** je le- ven met **de HERE!**

3. Voor een deel van de **toerusting** km je volstaan met vrij algemene aanduidingen, bijvoorbeeld een be- tere kennis van en inzicht in de Bij- bel. Maar het zou goed zijn om & doelen **ook** eens wat specifiek en minder passief te stellen. Bijvoor- beeld: 'na acht bijeenkomsten over de Dordtse Leerregels moet iedere deelnemer in **staat** zijn om in vijf minuten de **hoofdzaken** van de be- lijdenis over verkiezing en **verwer- ping** onder woorden te brengen'. **Of:** 'na de behandeling van Leviti- cus 1-7 moet iedere **deelnemer** in het **kort** **kunnen** zeggen, wat de be- tekenis en **boodschap** is van de **of- ferwetten** voor ons geloofsleven vandaag'.

Als we de doelen concreter stellen, meer praktisch **en** op vaardigheden gericht, zou het werk dan niet **meér** vrucht **kunnen hebben** voor ons christelijk leven?

Programmering

1. Onze toerusting zou aan kwali- teit **winnen** wanneer we **meér** de- den dan alleen maar voor **elk** sei- zoen een jaarrooster opstellen. Je zou eigenlijk met elkaar eens een totaaloverzicht moeten maken van aile stukken toerusting die **voor** een **christen** in de loop van zijn leven

belangrijk zijn. Vanuit dat totaal- overzicht **kun** je dan een program- **mabeleid ontwikkelen** voor bijv. de eerstvolgende drie jaren. Op die manier komt er meer **samenhang** in **wat je** doet. Je kunt iets opbouwen door de jaren heen.

2. Voor een goed programma is het **nodig** om de behoeften van de deel- nemers goed te peilen. In weke si- tuaties leven de mensen en voor **welke taken** staan ze? Wat zijn de specifieke vragen van onze eigen tijd? Welke belangrijke thema's ko- men in prediking en catechese meestal niet aan bod? Daar kun je op inspelen in een programma, dat de **mensen** niet alleen maar wat al- gemene Bijbelkennis geeft ('meer van hetzelfde'), maar dat hen ook verder helpt met gerichte geloofs- voeding.

3. **Zo'n** benadering brengt met zich mee, dat er best wat meer variatie **en diversiteit in het** aanbod mag zijn. Je **hoeft** niet altijd voor **alle** ge- meenteleden dezelfde thema's te **bespreken** en dezelfde methoden te **gebruiken**. Je **kunt** best eens **met** een groep mensen uit een bepaalde sector **een** aantal keren apart sa- **menkomen** voor **Schriftstudie** die **op hun situatie** gericht is. Ik denk aan Bijbelse **beziging** over **ziekte** en **dood** met mensen uit verpleging **en verzorging**. Of over **gezinsvor- ming** en opvoeding met jonge ou- ders. Of over geld en goed en be- drijfsethiek met economen en za- kenlieden. **Du s situatie-gericht** en taak-gericht.

4. Het verdient m.i. **aanbeveling** om niet met **jaarprogramma's** te **werken**, maar **het programma** op te bouwen uit **overzichtelijke** kortlo- pende **modules** van 4 tot 8 bijeen- komsten. We leven niet meer in de tijd van de trekschuit of de **stoom- tram**. Alles gaat snel, dikwijls haas- tig. **Grotere** gehelen kunnen we moeilijk meer overzien. In onze cultuur is het beter te werken met kleinere Mokken over **een** kortere **tijd**.

Methodiek

1. Een goede methode is van groot **belang** voor alles wat je doet. Dat **geldt** ook voor de **toerusting**. Het is niet voor niets, dat er in het onderwijs **en**— veel geïnvesteerd wordt in de methodiek. **Voor** de kwaliteit en het rendement van het werk is dat onmisbaar. Dat geldt **ook** voor onze verenigingen en bijbelkringen. Een goede methode is hier van **levensbelang**.

Op dit punt zou er m.i. **méér** bezinning en **actie kunnen zijn**, met name **voor** de **toerusting van volwassenden**. Wat veelal ontbreekt is een doordachte methode om **samen** de Bijbel te bespreken. En dan bedoel ik niet **vergadertechniek**, maar **instructie** in zinnige **Schriftverklaring**. We zouden beter moeten **leren**, hoe je een hoofdstuk uit de Heilige **Schrift** zo kunt openen, dat de boodschap ervan **gaat** oplichten. Waarbij je dan niet blijft steken bij zakelijke 'snap-vragen' of interessante discussiepunten, maar diep doordringt in de rijke geheimenissen van Gods heil.

2. We zouden gebruik **kunnen** maken van **méér vormen** dan **alleen** het onderlinge **gesprek** in vraag- en antwoord-vorm. Stel, je bespreekt **een** hoofdstuk uit **een brief van Paulus**, dat vijf alinea's heeft. **Dan** kun je bij elke alinea **telkens** een andere **aanwezige vragen**, of **hij/zij** voor de **anderen onder woorden** wil brengen wat volgens hem/haar de boodschappen de geloofsopbouwend betekenis van zo'n alinea is. En daar kunnen dan de anderen het hunne **aan toevoegen**.

Je kunt ook voor een bijbelboek of onderwerp **kiezen** voor een deskundige docent, die in **vier** of zes avonden in **cursusvorm** de stof behandelt. Soms is dat veel vruchtbaarder dan onderling gesprek van mensen die allemaal onvoldoende inzicht hebben om elkaar **echt** verder te kunnen helpen.

3. We zouden **méér dan** nu het geval is de **diverse** niveaus in de **gemeente** moeten honoreren. Het is begrijpelijk, dat de **Bijbelstudiebonden** hun materiaal afstemmen op het goed meelevende **kerklid** met

een behoorlijke mate van kennis. Maar wie **zorgt voor** het materiaal voor mensen op een eenvoudiger niveau?

Coördinatie

De coördinatie van het **toerustingswerk** in onze kerken is **een zwak** punt. Wat kunnen we daar aan doen?

1. In elke gemeente zou de kerkeraad een (kleine) **toerustingscommissie kunnen benoemen**. Die inventariseert wat er aan **toerusting** bestaat en houdt contact met de verschillende verenigingen en kringen over **hun** programma. Daarbij gaat het niet om het regelen van het bestaande **werk**, maar om **een** aanpakken van **geconstateerde** lacunes: organiseren van **stukken** toerusting die nu ontbreken en **stimuleren** van gemeenteleden die nu nergens aan **meedoen**.

2. Hierboven heb ik onder 'Programmering' en 'Methodiek' knelpunten genoemd die iedere gemeente raken. Het ligt daarom **voor** de hand, dat **we** daar in **landelijke samenwerking en coördinatie iets aan doen**. Een goede landelijke samenwerking zou er **kunnen** komen als we **een** 'Landelijk verband voor toerustingswerk' (LVT) hadden, net **zoals** we dat **ook** voor evangelisatie en voor **emeritering hebben**. Een verband, waar elke gemeente via de **kerkeraad** lid van is en **afgevaardigden** in heeft. Een **verband**, dat zelfs (**zoals** de LVE in Amersfoort heeft) een klein dienstencentrum kan runnen, dat aan **kerken en kerkleden** ondersteuning biedt voor het plaatselijke werk.

Zo zou het kunnen. Het **zou** ook volstrekt legitiem zijn. Zoals de plaatselijke kerken **samen** overleggen en materiaal willen **ontwikkelen voor** de evangelisatie, mogen ze het **ook** doen voor de **toerusting** in de **kerk**. Dat is een echt **kerkelijk taak**.

Toch verdient in **onze situatie** voorlopig **een** andere benadering de voorkeur. Wij hebben immers **een** aantal landelijke organisaties op

het kerkelijk erf, die zich **bezig houden met het ondersteunen** van het plaatselijk toerustingswerk: vier 'bonden' en nog enkele **andere organisaties** mals **GVI en GSEV**. Een landelijke **coördinatie** zou voorlopig vooral op de **weg van deze organisaties** liggen.

Er zijn allerlei vragen rond de toerusting in de gemeenten, die **men** vanuit de landelijke organisatie samen aan zou kunnen pakken. **Men** hoeft daarvoor de **eigen** organisatie niet op te heffen. **Integendeel!** Wel moet **men** de bestaande 'verzuiling' overstijgen. Is dat zo **moeilijk**? Er is maar één stap nodig: samen een '**Platform van gereformeerde toerustingsorganisaties**' (PGTO) **oprichten**. En **dan** daar **samen** die dingen doen die tot het **gemeenschappelijk belang** behoren en die voor de toerusting in de gemeenten nuttig zijn.

3. Ik **noem** nog **een derde vorm** van **coördinatie**. Er zijn vruchtbare **dwarsverbindingen** te **maken** tussen twee of drie naburige **gemeenten**. In ons kerkverband zijn er heel wat kleine **gemeenten** die niet in **staat** zijn om op eigen kracht bijvoorbeeld een toerustingsgroep voor evangelisatiewerk of voor jonge ouders te hebben. **Voor** dergelijke **groepen** zou je heel goed met naburige gemeenten **kunnen samenwerken**. **Waarom** eigenlijk niet? Elkaar tot **een hand en een voet zijn**, dat houdt immers niet op bij de **grenzen** van je eigen dorp!

Dat geldt trouwens ook van het gewone **Bijbelstudiewerk**. Er zijn kleine gemeenten in ons land, waar men **jarenlang** steeds maar **met** dezelfde groep **mensen** optrekt. Waar nooit eens '**fris bloed**' bij komt. Dan raak je wel eens wat 'uitgepraat' met elkaar. **Een bespreking** wordt heel **voorspelbaar**. Iemand zei het eens zo: '**Ik weet van tevoren al**, wat iedereen gaat **zeggen**'. Dan kan het verfrissend zijn om de eigen vereniging te mengen **met** die van een naburige gemeente. Je ontmoet andere broeders en zusters met **een andere** inbreng. Dat kan nieuwe **impulsen** geven. Vaak **hele**

maal niet zo moeilijk te organiseren. Een kwestie van goede coördinatie en overleg.

Op weg naar vernieuwing

In het bovenstaande gaf ik een aantal overwegingen met het oog op verbetering en vernieuwing van ons plaatselijk toerustingswerk. Volgende week hoop ik een verdergaand beeld te schetsen. Hoe zou de toerusting in de gemeenten er over pakweg twintig jaar uit kunnen zien? En welke structuren zou je daarvoor moeten kiezen?

Extra nummers van De Reformatie...

...kunt u bestellen door overmaking van de kosten op postrekening 40 60 40 f.n.v. De Reformatie-Goes, onder vermelding van jaargang en nummer.

Dit zijn de kosten (incl. porto):

- 1 ex.: f 3,35
- 2 ex.: f 6,00
- 3 ex.: f 8,65
- 4 ex.: f 10,60
- 5 ex.: f 12,55

Na ontvangst van het bedrag wordt uw bestelling per omgaande uitgevoerd.

KWATRIJNEN

Schouders kunnen niet alles dragen: klanken
kunnen zo belastend zijn dat je knieën
pijn doen van het bidden. Langdurig wieden,
daar moet je, vond mijn vader, wel voor danken.

..

Soms **zou** je wege*n* terug willen gaan;
dan hoefde je veel minder te vergeven,
dan dwong je jezelf minder te vergeten,
maar hoe trek je die eerste schoen weer aan?

..

Kleinkinderen, een ramp: ze kunnen kijken
alsof jij van een vreemde planeet komt.
Kleinkinderen, een zegen: een handje leidt
je naar het wonder, vinger op de mond.

..

Plotseling, in de tijd, staan daar de muren
en word je op jezelf teruggeworpen.
Een raam schenkt soms wat licht, maar met de uren
wordt de stilte luider, doven de vuren.

..

Wie na zijn scheppingsdagen rust, het leven
bekijkt dat zo veelvormig ons toelacht,
kan na de voltooide tijd van ons zijn
slagaders zonder omleidingen geven.

Lenze L. Bouwers

Meditatief

*...de geroepen heiligen met allen,
die allerwege de naam van onze
Here Jezus Christus aanroepen...*

1 Kor. 1,2

Leeg

'Hoe voel je je nu', vroeg de verslaggever aan de winnende wielrenner? Hij had nauwelijks meer adem **over** om nog wat te zeggen. Hij had zich **helemaal** gegeven in die race. Maar de microfoon hing ai onder zijn neus. Hij moest reageren. 'Leeg', zei hij buiten adem. Maar toch enthousiast. Voorstelbaar! 'Hoe vond jij het' vroegen ouders aan hun kinderen na de kerkdienst. 'Ik ging vol verwachting naar de **kerk**. Ik **kom** er helemaal leeg uit' **was** de matte reactie van één. **Maar** een ander zei alleen enthousiast: 'heerlijk leeg. Maar ook vol'. Voorstelbaar?

Alleen incassodienst?

Vol **verwachting** naar de kerk. Omdat je uitziet naar wat je daar zult horen. De ervaring die je daar zult opdoen in het **beleven** van de gemeenschap. De inspiratie, de geestelijke injectie **voor** je geloofsleven **die** je daar hoopt te krijgen. **Inderdaad mag** je van een kerkdienst veel verwachten. Paulus schrijft ook aan de **Korintiërs** (11,17) dat samenkomsten tot zegen en niet tot schade moeten zijn. Om opgebouwd te worden in het **allerheiligst** geloof. Een kerkdienst is er ook **om** vol van te worden. Maar Paulus begint zijn **brief** toch met iets anders.

Geroepen heiligen roepen aan

Paulus noemt de **Korintiërs** geroepen heiligen. **Geroepen**: Ze zijn door God **van** het **doodlopende** spoor **van** hun eigen leven gebracht op de **weg van het leven door Christus**. **Heiligen**: apart gezet om God te **verheerlijken**. En juist dat laatste onderstreept Paulus **nog eens**. Kenmerkend voor geroepen heiligen is dat zij de naam van de **HERE aanroepen** (zie ook **Handelingen**). De naam van de **HERE** aanroepen dat betekent de **HERE** erkennen en belijden. Precies mals Hij is en zich bekend **maakt**. Psalm 105 laat goed zien wat dat 'aanroepen' concreet **betekent**. Dat p o e - pen heiligen dan de **naam** van de **HERE** niet aanroepen, is eigenlijk onmogelijk. Want ga er eens voor zitten. Bedenk eens dat God **n.b.** jou **geroepen** heeft. **Wie Hij** daarvoor heeft gegeven. Dat Hij je steeds opnieuw **wil** vergeven. Dat **Hij** met **jou** **wil** blijven **omgaan**. Met andere **woorden** wat heb je al niet allemaal gekregen. Je hebt dus alle reden om de **HERE** te **loven** en te **prijzen**. **Om** wie Hij is, om wat **Hij** deed. Ook voor en met jou.

...dienst

Daarom is het woord kerkdienst eigenlijk wel erg kaal. Eredienst klinkt al **beter**. Die samenkomst bij de **HERE** om de **HERE** te eren en te dienen. Dat lijkt in de gereformeerde traditie wel eens wat ondergesneeuwd. Dan helpt het maar een klein beetje om de kerkdienst een feest te noemen. Want bij feest leeft maar al te vaak toch weer de gedachte: Wat **zal** ik krijgen? (En

dat niet alleen bij kleine kinderen). Eredienst of feest **zijn** eigenlijk maar **hulpwoorden** om ons te doen beseffen waarvoor we in de **eerste** plaats bij de **HERE** komen. Zingend en biddend de naam van de **HERE** aanroepen. **Loof** de **HERE** mijn ziel en alles wat in mij is. Alles. Geef je helemaal. Een wielrenner doet dat voor **een** overwinningsege. **Voor** zichzelf. Zou jij, **geroepen** heilige, hem dan niet willen overtreffen vanwege de **HERE**. Jubelt voor de Heer. **Raak** maar eens buiten adem. Heerlijk leeg in de naam-van-de-HERE-aanroependienst.

Leeg en rijk

Na een eredienst leeg omdat je buiten adem bent van het aanroepen van **Gods naam**. **Maar als** je weer op adem komt **zu!** je ook **dit mogen** beseffen. **De HERE** is goed en **graag** vergevend, rijk in goedertierenheid **voor** allen die **Hem aanroepen** (Ps. 86,5). Als je je helemaal aan de **HERE** hebt gegeven zou het je dan niet lukken om die rijkdom waarmee de **HERE** je vulde te proeven? De rekensom van de eredienst van geroepen heiligen zal uiteindelijk ten **voordele** zijn van die geroepen heiligen. Vol-(leeg + vol) = Volledig. Reken zelf maar na.

Wandelen met God

Gezag is in onze tijd voor velen een vies woord. Maar **laten** we niet vergeten, dat **er** van gezag ook vaak een vies gebruik is gemaakt. De geschiedenis is daarvan vol, evenals het dagelijkse nieuwsbericht.

Maar **wat** doe je, als je auto **vuil** is? Gooi je die dan weg? Nee, je maakt hem schoon. Zo zal een christen met gezag omgaan: niet **terugschrikken** voor het vuil, maar proberen de oorspronkelijke glans **weer** zichtbaar te doen zijn.

Gezag

De boze geest van onze tijd doet zijn best om de mooiste dingen negatief voor te stellen: de kerk van Christus bijvoorbeeld, en het **krijgen** van kinderen. En zo doet hij dat ook met **gezag**, alsof dat een **bedreiging** zou zijn.

Intussen bevat het 5e gebod puur evangelie. Het leert ons, **dat** God **deze** wereld **niet** loslaat. Hij geeft ons niet prijs aan onze chaos, maar ondanks alle ontwrichting wil God spreken **van ZIJN aarde**.

Ziedaar, de bron van alle gezag. Het is Christus, Die zijn **recht** laat gelden. Omdat Hij betaalde voor het behoud en de vernieuwing van deze wereld. Nu stelt Hij paal en perk **aan** het kwaad. Is er mooier bericht denkbaar?

Door de eeuwen heen hebben velen zich **hieraan** vastgehouden, in de moeilijkste **omstandigheden**. Ps. 119 leert ons bidden, temidden van **oprukkende** vijandschap: 'HERE, maak mij levend naar uw **recht**'.¹ Wanneer God zijn recht op mij **laat**

gelden, is dat de **beste** bescherming die ik mij **denken** kan.

Voor het **gebiedend spreken** van God deinst de vijand **achteruit**.

Vanuit de **hemel** worden **grenzen** gesteld aan het handelen van de mens. Zo wordt het **Koninkrijk** zichtbaar, dat eens de wereld vervullen zal.

Ambt

Wij kennen meerdere ambten. Het alleroudste is van vader en moeder. Daarnaast is **ook het ambt** van de overheid ontstaan en in de kerk.

Maar zij hebben (als het goed is) dit gemeenschappelijk, dat zij het heilzame gezag van God **doorvertalen** naar de mensen **toe**. Van de koning lezen wij, dat hij 'ons schild' is.² De overheid is er **om** het kwade te **bestrafen**.³

De geborgenheid die vader en moeder bieden gaat daar nog bovenuit. Want zij houden zich ook bezig met de **geestelijke** ontwikkeling van de **kinderen**, die hun werden **toevertrouwd**. Ook daarin worden grenzen gesteld aan **het** kwaad, om zo **ruimte** te scheppen voor een leven met God en dat ook verder in te **vullen**.

Van de voorgangers in de gemeente wordt gezegd, dat zij **waken** over de **zielen**.⁴ Dit waken, als van een herder, kijkt **naar** twee **kanten**, naar de gevaren **van** buitenaf en **naar** de

verleidingen van binnenuit. In dat alles gaat het om de **liefde** van God tot de wereld in het algemeen en zijn kinderen in het bijzonder. Vroeger, voor de zondeval, was Gods aanwezigheid vanzelfsprekend, zonder slag of stoot. Nu is het nodig dat Hij zijn ruimte Zelf schept, door **woorden** te spreken die niet vrijblijvend zijn. Dat is **vrese**lijk, wanneer je zonder Hem wilt leven. Maar **als** je deze God leert **kennen**, word je blij met alle **ambtelijk gezag** waarin je Gods zorg herkent.

Erkenning

Van belang is dan, dat **we** hier **samen** zuinig op zijn.

Het begin van **alle** wijsheid is de vrede des Heren, zo beginnen de Spreuken van Salomo. En in **één** adem hier achteraan gaat het over de tucht van vader en de **onderwijzing** van **moeder**.⁵ Zij zijn bedoeld als **een** sie-raad voor het leven, waarin overigens besloten ligt, dat ze **ook werkelijk** waardevol moeten zijn.

In de praktijk kan dat **allerlei** spanning geven. Zeker in de leeftijd ergens tussen de tien en twintig jaar is er een proces van zelfstandig worden, van het leren dragen van eigen verantwoordelijkheid. Het kind groeit uit tot een volwassene, die naast zijn ouders komt te **staan**. Zelden gaat dat zonder aanvaringen en meningsverschillen. En zeker, verschillen van inzicht mogen er **zijn**, en kunnen **ook** aan de orde worden gesteld. Wij **belijden**, dat **kinderen** zich zullen onderwerpen aan goede onderwijzing (**zondag** 39 HC), **dat kan** wel eens betwist worden.

Toch zou ik regen de **jongere** lezers met kiem willen zeggen: **als** je

merkt dat je ouders echt **hart** voor je hebben, laat dan je eigen gelijk nooit het belangrijkste zijn. Breek niet je band met zulke ouders af terwille van je eigen **ruimte**. **Want ze zijn van** onschatbare waarde.

Praat je wel eens met tieners, die langs de straat zwalken? **Wat zijn ze** vaak aan hun lot overgelaten, zijn ze **gewoon verbaasd** als iemand hen aandacht geeft. (Een geweldige ingang **overigens** voor **evangelisatiewerk!**)

Evenzo verdient de overheid onze **erkenning**. Haar ambt is **niet geestelijk**, maar wel goddelijk. **Fijn** dat de politie er is, om het **kwaad** in te tomen! Betaal dan **ook** gewoon wat dat kost, en **licht** de staat **niet** op door **belasting te ontduiken**.

En **trek je er niets van aan**, als je op een **tekening** een predikant of een ouderling ziet met dat **eeuwige vingertje omhoog**. Een voorganger op huisbezoek wil **gewoon** weten hoe het met je **gaat** in je leven **met God**. Of er geen gevaren **zijn** die dat **ik-dreigen** en hoe je daar dan **mee omgaat**. Wees blij, dat er zulke **mensen zijn** die om je **geven**.

Inhoud

Wil het ambt **functioneren**, dan is het **een** absolute voorwaarde dat er naar vermogen **inhoud** aan wordt gegeven.

Van **Salomo** werd het **gebed** bewaard, dat **hij** voor **alles een goede** koning wilde **zijn**. Die wens was **voor hem belangrijker dan geld of gezondheid**. Hoe zou **hij anders** ooit voor al die **mensen** kunnen **zorgen**? In **rechtvaardigheid en barmhartigheid**, in wijsheid en goedheid, in liefde en **trouw** zou hij **Gods beeld** moeten dragen. Maar dat **kan** alleen als **een gave**, die God schenkt.

Vandaar, dat wij het **gebed** van Salomo nog **steeds** kennen. Voor iedere ambtsdrager is dit **gebed** het begin van **ambtelijke dienst**.

Laat niemand zich daarin vergissen: **wanneer** het **dragen van Gods beeld**, als **een gave uit de hemel** en als **een opgave** naar de mensen toe,

uit het **oog** wordt verloren, **ont-aardt** het **gezag**. Het **raakt** zijn wortels kwijt. **Dan** wordt het **plat, in de trant** van: 'jij moet doen wat ik zeg, **want** ik ben je vader' of zo iets.

In de praktijk ben ik (helaas) al heel wat **inhoudsloos** **geschermd** met het **5e gebod tegen gekomen**. Kinderen **komen** daardoor **niet** zelden in een conflict met **God** en met **zichzelf**.

Want zij **merken**, dat zij hun ouders niet **eren**, en dat **moet** toch?

Wanneer mij zo'n situatie wordt **voorgelegd**, **reageer ik meestal met een wedervraag**: 'wat zou je willen **eren** in je vader/moeder?'. Wanneer d m naar **eer** en **geweten** blijkt, dat **er maar** heel weinig voor in **aanmerking** komt, adviseer ik de kinderen hun **waardering daartoe** maar te beperken. En als er helemaal **niets** is, als **het ouderambt een vrijbrief was** voor geestelijke en/of lichamelijke terreur, is er maar één glashelder antwoord op zijn plaats: voor **zulke situaties werd het 5e gebod niet** geschreven.

Vergelijk het met een ouderling, die **Gods beeld niet** wil dragen. Hij wordt uit de dienst ontslagen. Geen enkel verweer kan hij aandrazen, zelfs niet dat hij door **God werd geroepen**. Want **hij** werd wel **geroepen**, maar hij heeft niet goed **geluisterd**. Zo kan ook een ouder **niet** zeggen, wanneer Gods beeld helemaal **te grabbel** werd gegooid: 'ik ben toch je vader of je moeder'. Een echte vader is meer dan een **verwelcker**, en een echte moeder is meer dan iemand die **baart**.

Een tirannieke overheid kunnen we langer verdragen, omdat zij geen **geestelijk ambt** bekleedt. Maar **op haar terrein** geldt toch **ook**, dat we niet **de anti-christ in de kaart gaan spelen**. Als die situatie zich **voordoeft**, **moeten we** ronduit zeggen: hiervoor werd het **5e gebod niet** geschreven.

Geduld

Deze duidelijke woorden zijn helaas wel eens nodig. **Toch betekenen ze niet**, dat we even vlug korte

metten maken met alle ouders en andere gezagsdragers die fouten maken. Integendeel, met **hun** zwakheden en gebreken zullen we **geduld** hebben.

Een goede graadmeter voor **kindsren** en voor allen die **gezag ontmoe-ten is eveneens...** het gebed. Dat je bidt voor je vader en je moeder, dat God hen zal helpen.

Wanneer dat gebed ontbreekt, mag je wel eens goed bedenken wat je wilt bereiken met je kritiek op hen. Wil je dan wel echt, dat het beter gaat tussen hen en jou? Waarom vraag je dat dan niet aan God? Is het intussen niet alleen maar de bedoeling, je eigen gang te kunnen gaan...? Deze vragen **kun** je onverkort **mee-nemen** naar de samenleving en naar de kerk, wanneer daar kritiek **wordt geuit op degenen die God** een ambt heeft toevertrouwd. Echte, opbouwende kritiek is **welkom**. Ja, het is **verkeerd** haar te verzwijgen! **Maar** bedenk, dat zij in de binnenkamer wordt **voorbereid**.

Verwachting

Heel wat levende beelden van **God** liggen aan scherven, helaas. Voor **kinderen kan** dat een **groot** probleem zijn, ook nog **wel** op latere leeftijd. **Van belang** is dan, dat men toch God echt leert kennen, **on-danks** allerlei negatieve **ervaringen**. En zeker, wie **God zoekt, zal Hem vinden**.

Anderzijds staan ook heel wat ouders, die alles deden wat ze konden, bij de **brokken** die hun kinderen hebben **gemaakt**. Gemakkelijk geven zij zichzelf de schuld. In **ze-ker** opzicht kan dat ook wel terecht zijn. Toch zal niemand **verloren** gaan door de schuld van **een ander**. Zeker niet, wanneer die schuld **vergeven** en **verdwenen is**. Zo wordt de blik uiteindelijk omhoog gericht, over de mensen heen, **op God zelf**. Precies wat **gezag be-doelt**.

¹ Ps. 119 : 149.

² Ps. 89 : 19.

³ Rom. 13 : 1-7.

⁴ Hebr. 13 : 17.

⁵ Spr. 1 : 5-9.

DOGMATIEK ZONDER SYSTEEMDWANG

Dirk Ophoff

De theologie van prof. dr. G.C. Berkouwer 1

Al vroeg in mijn studententijd raakte ik gefascineerd door het dogmatisch werk van prof. dr. G.C. Berkouwer. Sinds die tijd heb ik zijn **ati-sche Studiën** voor heel wat onderwerpen en bij de voorbereiding van verscheidene Catechismuspreken geraadpleegd. Ook was ik in de gelegenheid mij speciaal bezig te houden met Berkouwers methode van theologiseren. Al die tijd bleef de fascinatie.

Op 25 januari van dit jaar is prof. Berkouwer overleden. Dat was reden voor de redactie van de **Reformatie** om aan mij te vragen me nog eens op het werk van Berkouwer te bezinnen en daarvan in enkele artikelen verslag te doen.

In drie artikelen wil ik proberen enkele aspecten van Berkouwers werk en betekenis voor het voetlicht te halen. In het eerste artikel gaat het me om de vraag: wat maakt zijn werk zo fascinerend? Waarin ligt de grote waarde ervan? In het tweede artikel wil ik nader ingaan op Berkouwers methode van theologiseren. Omdat dit punt steeds een grote rol gespeeld heeft in de discussies over zijn werk. In het derde artikel staat dan de rol van Berkouwer in de theologische en kerkelijke ontwikkelingen centraal. Wat is zijn betekenis geweest voor de vernieuwingen en veranderingen in de (synodaal) Gereformeerde Kerken?

Stimulerend

Berkouwer heeft door zijn **persoon**

en werk inspirerend gewerkt op tal van theologen. Persoonlijk heb ik hem niet gekend, maar de getuigenissen van zijn leerlingen spreken **wat** dat betreft duidelijke taal. De Zuidafrikaan dr. W.D. Jonker heeft beschreven hoe **hij** en andere buitenlandse studenten geboeid waren door de dynamiek, het enthousiasme, de existentiële **gegrepenheid** door de Schrift die van Berkouwer afstraalden. Dr. A. van Egmond heeft gesproken van wijsheid en inzicht en inspiratie, persoonlijk contact en **bemoediging**en hartelijkheid. Maar liefst zesenvestig theologen promoveerden bij Berkouwer, van **Bremmer** tot **Wiersinga** en van **Velema** tot **Kuitert**. Daaruit blijkt het vermogen van Berkouwer om mensen tot studie in de dogmatiek te stimuleren.

Voor wie Berkouwer alleen uit zijn

Achtergronden

werk kent, is het **niet** moeilijk zich hier iets bij voor te stellen. In achtien banden **Dogmatische Studiën** trekt Berkouwer je als het ware de dogmatiek **binnen**. Tijdens mijn studententijd verscheen **zijn** laatste boek, **Zoeken en vinden**. Ik overdrijf nauwelijks als ik zeg dat **we** het verslonden.

Relevantie

Wat maakt Berkouwers werk zo boeiend en inspirerend? Het eerste antwoord dat ik op deze vraag wil geven is dit: Berkouwer laat, **welk** onderwerp hij ook aansnijdt, **altijd** zien dat er voor het geloof echt iets op het spel staat. Binnen de gereformeerde dogmatiek **zou** dat vanzelfsprekend moeten zijn, maar ik ben bang dat dat toch niet altijd het geval is. Theologen **kunnen** zich ook erg inspannen om de zaken **goed** op een rijtje te zetten, de **Schriftgevens** een passende plaats te geven en de redeneringen te zuiveren, zonder dat intussen de relevantie van het **besproken** onderwerp duidelijk wordt.

Bij Berkouwer speelt juist die relevantie een grote rol. Veel traditionele **probleemstellingen** krijgen bij hem aandacht. Maar nooit alleen maar omdat het de gebruikelijke onderwerpen voor de dogmatische bezinning zijn. Hij laat steeds **weer** zien wat **het belang van het kiezen** van een bepaalde dogmatische positie is voor het geloof. Door vraagstellingen op die manier aan te scherpen, nodigt **hij** je uit het **be-toog** te volgen.

Peilen van motieven

Het aanwijzen van de relevantie van een onderwerp vindt bij **Ber-**

kouwer in nauwe samenhang **plaats** met het zoeken naar de motieven van **zijn discussiepartners**. Hij maakt veel werk van het **schetsen** van de posities van de theologen met wie hij het niet eens is, juist om goed te peilen wat hen beweegt. Daarmee verhindert hij het zichzelf **om** zich gemakkelijk van hun standpunten af te **maken**. Deze werkwijze, waarbij dus niet overhaast **stelling** wordt genomen **tegen** een **bepaalde mening**, geeft een **grote diepgang** aan de **bezinning**. Berkouwer dwingt zichzelf op die manier bij zijn eigen **positiekeuze** recht te doen aan **de** motieven die hij bij anderen heeft **opgespoord**. Je zult hem er dan ook niet op **kunnen** betrappen dat hij de theologen met wie hij in discussie is louter op **een woord vangt**. Op dat soort overwinningen is hij niet uit. Hij gaat in discussie **om** langs **die** weg tot **een** werkelijk dieper inzicht te komen. Deze werkwijze maakt zijn *Dogmatische Studiën* **spannend** en is bovendien in **methodisch** opzicht erg leerzaam.

Afkeer van systeemdwang

Waarin Berkouwer de relevantie van **een** dogmatische keuze ook **mag zien** liggen, in **elk** geval niet in het overeind houden van **een** bepaald systeem. Van verschillende zijden is geconstateerd dat **Berkouwer** gebroken heeft met het scholastieke denken in de gereformeerde theologie. Daarmee **wordt bedoeld**: **een** streng rationele benadering van de dogmatiek, waarmee een sluitend systeem wordt opgezet en verdedigd. Deze manier van werken vraagt **om** een **steeds** verder doorredeneren op de ingeslagen wegen. Het gevaar is **dan** niet te vermijden dat de dogmatiek zich met objectieve **waarheden** gaat **bezighouden**, **die het geloof niet kunnen voeden**. De **vraagstellingen** verwijderen zich steeds verder **van** het spreken van de Schrift en in de dogmatische bezinning **staat** op den **duur** **niets anders meer** op het spel **dan**

het dogmatische systeem zelf. Bij Berkouwer is, tot in de vorm van zijn Dogmatische *Studiën* toe, niets te merken van **een dergelijke systeemzucht**. De studies vormen eigenlijk een serie **monografieën**; een logische volgorde ontbreekt en ook de hoofdstukken bezitten **een grote zelfstandigheid** ten opzichte van **elkaar**. Maar **ook** inhoudelijk weigert Berkouwer **zijn positiekeuze** te laten bepalen door het ideaal van **een sluitend systeem** waardoor het **denken** bevredigd **zou** worden. **Illustratief** voor deze benadering mag wel genoemd worden wat hij in zijn studie over de sacramenten schrijft: 'Het eigenaardige is, dat men op deze wijze wel niet een systeem ontworpen heeft, waarmee men logisch de **ganse sacramentsverhouding** gevat heeft in doorzichtige **categorieën**, maar wel zo kan spreken over het sacrament, dat **men** zich *niet* verwijderd van de **gemeente Gods** en van **&** pastorale praktijk, **voorzover** ze het sacrament legt **aan** de poort **van de** harten der gelovigen' @. 94).

Afwijzing van dilemma's

In **nauw** verband hiermee staat Berkouwers afkeer van onzuivere dilemma's. In de systematische bezinning is er voortdurend de verleiding om voor het één en tegen het ander te kiezen, terwijl het waarheidsgehalte van **beide accenten gehonoreerd** zou **moeten** worden. Al weet Berkouwer de beide kanten van het dilemma **meestal** niet in één **overzichtelijke** formule te gieten, dit **betekent** niet dat hij ze op een **simpele** manier **naast** elkaar zet en zich zo van het dilemma **afmaakt**. Hij maakt duidelijk waarom het dilemma niet **zuiver** is en hoe de beide kanten ervan op elkaar **betrokken** zijn. **Een** voorbeeld daarvan is zijn bespreking van het dilemma **anthropocentrisch-theocentrisch** in de **rechtvaardigingsleer**. De Catechismus **zou** dan door de herhaalde vraag **naar** onze **troost** als anthropocentrisch **te karakterise-**

ren zijn, **terwijl** de Nederlandse Ge-loofsbelijdenis **uiteindelijk** (theo-centrisch) de **eer** van God op het oog **zou** hebben. Berkouwer is het daar niet mee eens en laat **zien** dat het in de troost gaat om de eer van God in **zijn** barmhartigheid en genade, terwijl het 'alleen **God** de eer' nooit mag worden losgemaakt van **deze** barmhartigheid, omdat het **anders** verstart tot een **inreligieuze leuze** (*Geloof en Rechtvaardiging*, p. 55).

Juist door te vragen naar de zin van allerlei termen, hun betekenis in het **geloof**, weet Berkouwer dilemma's te overwinnen. Hoeveel hem hieraan gelegen is, blijkt uit een passage in **zijn** hoofdstuk over de *Visio dei* (de belofte dat wij God zullen zien op de nieuwe aarde). Het is een opvallende passage **binnen** een dogmatisch **werk**, juist omdat het verlangen van de auteur **als** mens en theoloog hierin voelbaar worden: 'In **deze** claritas is **wegge-**vallen alle misverstand **over** zijn deugden, over zijn rechtvaardigheid **en zijn** toom, over Israël en de **heidenen**, over geloof en ongeloof, over de geschiedenis **en** de **oogst**. Het **misverstand** over vragen van **verkiezing** en verantwoordelijkheid, over vele dilemma's, die ons altijd weer verwarren en over **aan-**vechtingen, waarin we **struikelden** en maar moeizaam weer **opstonden**, over de zin van het leven, over "Adam" en Christus, over de onpeilbare diepte der plaatsvervanging **en** over het **theopaschisme**. Zozeer zal de **lamp van** het **Lam** stralen' (De wederkomst van Christus II, p. 189).

Verbanden van de Schrift

In Berkouwers gereserveerde houding tegenover logische systemen **komt** ook het anti-speculatieve karakter van zijn theologie naar **vo-**ren. Wanneer hij theologische gedachtengangen als speculatief **ty-**peert, moet dat opgevat worden als een ernstig verwijt. Het is het zich begeven buiten de verbanden en de

vraagstellingen van de Schrift. Het anti-speculatieve van Berkouwers **werk** is dan ook positief te omschrijven als het **Schriftgebondene**. W.D. Jonker heeft Berkouwers theologie in een fraai en **inzichtgevend artikel** vanuit dit gezichtspunt benaderd. Hij constateert dat alle **gereformeerde** theologie **Schriftgebonden** wil zijn, **maar** dat dit principe bij Berkouwertoch een eigen **uitwerking** krijgt. Jonker verklaart het verschil hieruit, dat bij Berkouwer de Schriftplaatsen niet als bewijsplaatsen worden ingepast, maar zorgvuldig beluisterd worden met het oog op hun eigen **betekenis**. In de verhouding tussen dogmatiek en exegese krijgt de exegetische meer ruimte.

Het is moeilijk om op dit **punt B** a-kouwers werk te typeren zonder de **gereformeerde** theologie **vóór** hem onrecht te doen. **Ook** anderen hebben **immers** zorgvuldig naar de **Schrift** geluisterd. **Toch** hebben we hier wel te **maken** met een punt dat de geheel eigen kleur van Berkouwers theologie **bepaalt**. Jonker heeft het de methodologische verwerking van het 'sola scriptura' genoemd. Niet alleen worden de Schriftplaatsen als **normatief** binnen het dogmatisch systeem aangehaald, ook laat Berkouwer de **gedachtenlijnen** van de **Schrift** **bepalend** zijn voor de dogmatische vraagstellingen. **Maar** dan eens doet hij **een** beroep op de verbanden **waarin** de Schrift over een onderwerp spreekt. Dat is voor hem dan een beslissend beroep: buiten die verbanden wil hij niet gaan. Praktisch betekent dit dat Berkouwer vaak op **een** bepaald moment in de bezinning een soort **netwerk** van teksten knoopt, **waaruit** hij dan een Schriftuurlijkedenk-lijn naar voren laat **komen** die een **plaats** krijgt in de uiteindelijke positiekeuze. Terecht **stelt** Jonker dat dit met een **simplicistisch** biblicisme niets te **maken** heeft. Er is Berkouwer alles aan gelegen **juist** het geheel van de Schriften tot **zijn recht te laten komen**.

In dit verband is wel **gesproken**

over de begrenzing die de dogmatische **bezinning** door Berkouwer opgelegd krijgt. Hij wil immers **niet buiten de grenzen van de Schrift** treden. Berkouwer zelf heeft aangegeven dat hij die grenzen niet als lastig en hinderlijk heeft ervaren, maar juist als richtinggevend: grenzen die de weg markeren. Je mag wel zeggen dat op deze manier de gedachte van de **scopus** van de Schrift niet slechts **een** plaatsje heeft **gekregen** in de Schriftleer, **maar** doorwerkt in heel de **theologie** van Berkouwer.

Gerichtheid op de verkondiging

Wat maakt de **geschriften** van Berkouwer zo **boeiend** en inspirerend? Naast het feit dat hij steeds laat zien dat **er echt** iets op het spel staat en dat hij **zeer** consequent binnen de verbanden en grenzen van de Schrift wil blijven, valt er nog op een derde aspect te wijzen: zijn stellingname biedt altijd **uitzicht**. Wat hij schrijft, is nooit **zonder perspectief**.

Dr. R.H. Bremmer heeft gewezen op **een** anti-causale tendens in de theologie van Berkouwer. Zo gaat het in de **voorzienigheidsleer** om de werkelijkheid van de zogenaamde tweede **oorzaken** tegenover **een** alles determinerende causale goddelijke voorzienigheid. In **&** leer van de verkiezing gaat het niet om een causale deterministische bepaling van eeuwig **heil of** oordeel voor de **mens**, maar om verkondiging van de **genade**. In de leer over de zonde wordt de gedachte dat God op de een of andere manier causa of auteur van de zonde zou zijn hartstochtelijk **bestreden**. En de **erfzonde** **kán** **geen** **causaal** **toerekenen** van Adams zonde zijn. Bremer bespeurt hier bij Berkouwer **een reactie op de verstarring** van de gereformeerde theologie na het **wegvallen** van Bavinck en Kuyper. In een **star** systeem van **oorzaak** en gevolg ligt alles al vast. Dan wordt het **appèl** van het **evan-**

gelie op de **verantwoordelijkheid** van de mens verlamd. Terecht is, volgens Bremmer, Berkouwer hier tegen opgekomen.

Het anti-causale van zijn theologie is dan **ook** positief te duiden als het **kerugmatische**. De dogmatiek is helemaal op de verkondiging van het evangelie **betrokken**. En waar verkondigd wordt, **móet** uitzicht geboden **worden!** Ik kies **daarom** liever voor de aanduiding 'kerugmatisch' dan voor 'anti-causaal'. Bijkomend voordeel van **deze keuze** is dat w ook **grote delen** van Berkouwers werk **getypeerd** kunnen **worden** waar het (anti-)causale niet zo'n rol speelt.

De weg van het geloof

Het **kerugmatisch** karakter van Berkouwers theologie gaat heel ver. Dat **blijkt** wel met name uit de **opmerking**, die herhaalde malen in **zijn boeken** voorkomt, dat iets alleen in de weg van het geloof is te **verstaan**. Zo bijvoorbeeld **keer** op **keer** in het hoofdstuk over 'de werking der sacramenten' (o.a. p. 96, 107). En in *De verkiezing Gods* lezen we: 'Maar het is **opvallend**, dat in de weg van het geloof – waarop de dogmatiek zich bezint – de dingen duidelijker **worden dan** in vele theologische problemen' (p. 334). **Ook** ten aanzien van het onderkennen van **Gods hand** in de geschiedenis wijst Berkouwer met grote nadruk op dat dit buiten het geloof om niet **mogelijk** is (*De voorzienigheid Gods*, p. 214-220). En om nog één voorbeeld aan te halen: 'Buiten dit geloof om komt **men** vanzelf tot schijnbaar logische, **maar** in wezen speculatieve **redeneringen**, waarin men **of** het heil doet ontstaan uit twee **coöpererende** factoren **of** het ongeloof niet **ten volle ernstig** neemt' (Geloof en rechtvaardiging, p. 214).

Deze citaten zijn met vele andere **aan te vullen**. Ze bevatten eigenlijk steeds de **uitnodiging om** op het standpunt van het geloof te gaan staan, **of, beter nog, de weg van het**

geloof te bewandelen. Wie dat niet doet, zal ook niet tot het juiste zicht op de dogmatische problemen komen.

Je zou deze rode draad in het werk van Berkouwer kunnen interpreteren als een gemakkelijke uitvlucht daar waar het denken voor zijn grenzen staat. Dat is het om twee redenen niet. In de eerste plaats kan de dogmatiek niet anders dan bezinning vanuit en over het geloof zijn. Daarom komt het beroep op het geloof niet alseen toevallige noodgreep ineens naar voren. De verwijzing naar de weg van het geloof is met de aard van de dogmatiek gegeven. In de tweede plaats geeft Berkouwer ook tekens op-nieuw aan, vanuit de inhoud en de aard van het geloof, waarom hij een beroep op de weg van het geloof kan doen. De verwijzing naar het geloof is altijd inhoudelijk gevuld en beslist niet gelijk te stellen aan een verwijzing naar 'het mysterie'.

Voorlopige evaluatie

De karakteristieken van Berkouwers theologie zoals ik ze heb omschreven, laten zich samenvatten in het laatstgenoemde punt: de centrale plaats die het geloof inneemt. Immers, omdat de bezinning vanuit het geloof opkomt en niet door een scholastisch systeem gevoed wordt, staat er echt iets op het spel. Omdat de dogmatiek bezinning op het geloof moet blijven, mogen de grenzen van de Schrift niet overschreden worden. Omdat de dogmatiek de weg van het geloof moet wijzen, zal er op die weg uitzicht geboden moeten worden.

Om meer te zeggen over de plaats van het geloof in de dogmatiek van Berkouwer is het nodig in te gaan op het correlatie-motief dat zijn werk doortrekt. Ik wil dat in een volgend artikel doen. Maar nu al wil ik evaluerende opmerkingen maken over twee van de gesignaleerde eigenschappen van zijn werk.

Wat betreft het in kaart brengen

van de posities van anderen kun je veel van Berkouwer leren. Niet alleen is zijn blik zeer breed, hij neemt ook veel ruimte voor het schetsen van de standpunten van zijn gesprekspartners. Op die manier weet hij de confrontatie daarmee werkelijk vruchtbaar te maken. Misschien is een enkele keer de klacht terecht, dat het moeilijk is om uit de loop van het betoog te halen wat nu het standpunt van Berkouwer zelf is. Toch kan hem, d moet je als lezer je soms wat extra inspannen, niet verweten worden dat hij niet duidelijk positie kiest. Tenminste, als we ons tot het tijdperk van de *Dogmatische Studiën* beperken. Want daarna is er toch wel een toenemende aarzeling en terughoudendheid te bespeuren, die zeker in *Zoeken en vinden* aanwijsbaar is. Dit neemt niet weg dat een grondige confrontatie met het gedachtengoed en de motieven van andere theologen tot een enorme diepgang in de eigen positiebepaling kan leiden. Hiervan is Berkouwers werk een inspirerend bewijs.

Je kunt het afzien van een duidelijke systeemvorming zowel het sterke als het zwakke punt van Berkouwers theologie noemen. Sterk omdat hij er zo in slaagt zijn dogmatische bezinning heel dicht bij de Schrift en bij het geloof van de gemeente te houden. Zwak omdat het de vraag is of dogmatici er uiteindelijk genoeg aan hebben. Taak van de dogmatiek is tenslotte de systematische beschrijving van de leer van de kerk. Vraagt dat niet om een verder doorredeneren vanuit dogmatische beweringen dan bij Berkouwer gebeurt? Bij hem speelt

het recht doen aan (schriftuurlijke) motieven een grote rol. Maar mag je vanuit de realiteit van het beweerde geen conclusies trekken die verder gaan dan wat expliciet in de Schrift geleerd wordt?

Ik wil niet suggereren dat ik deze vragen gemakkelijk met 'ja' zou beantwoorden. Ze moeten alleen wel gesteld worden. Maar hoe het antwoord ook luidt, het lijkt me van het grootste belang dat het werk van Berkouwer blijft meespreken in de theologische discussie als een stem die waarschuwt voor speculatie, systeemdwang en een zich verwijderen van de verbanden van de Schrift.

In bovenstaand artikel wordt verwezen naar de volgende literatuur. W.D. Jonker, 'Dogmatiek en Heilige Skrif', in: J.T. Bakker e.a., *Septuagesimo anno*, Kampen 1973. R.H. Bremmer, 'De theologie van Berkouwer', in: *Kerk en theologie* 24,3 (1973). De bijdrage van A. van Egmond staat in *Kabats*, het faculteitsblad van de Theol. Faculteit aan de VV, jrg. 6, nr. 5, een speciale uitgave ter gelegenheid van de negentigste verjaardag van G.C. Berkouwer.

HOTEL 'DREYEROORD'
OOSTERBEEK
tel. 026-3333169

**Het hotel waar mevrouw zich UIT
en meneer zich THUIS voelt**

DE GENERALE SYNODE EN JURIDISERING

D.A.C. Slump

Openhartig

Peter H. van der Laan (vroeger: ds. P.H. van der Laan) laat ons al enige tijd in dit blad **meegenieten** van zijn Synode-impressies. Boeiend, omdat zij niet afkomstig zijn van een kritische toeschouwer op de tribune, maar van een insider. Een lid van de Generale Synode maakt ons **deelgenoot** van eigen **indrukken** en soms **ook van eigen analyse**. Een speler die zijn eigen **team** kritisch beziet.

Boeiend ook, omdat het geen **op-somming** is van krachtige daden en uitmuntende **besluiten**. Hij geeft ons geen beeld van een goed geoliede, **besluitvaardige** synode, maar we mogen een blik werpen op broeders die, ieder met eigen gaven en zwakheden, samen het **goede zoeken voor de kerken** die zij dienen **mogen**. We worden **deelgenoot** gemaakt van het proces dat tot de besluitvorming leidt en zien dus **mensen** aan het werk. En we **herkennen** ons in de benadering van de ene afgevaardigde en verbazen ons over de opstelling van een ander. De **zwart-wit-denker**, de regelneef, de snelle **jongen**, de **afweger**, de **angsthaas**, de... , we menen ze allemaal te **herkennen** en we hebben zo onze **voorkeuren**.

Kwetsbaar

De keuze die ds. Van der Laan heeft gemaakt voor zijn wijze van verslaglegging heeft iets **gevaarlijks**. Het **maakt** de Generale Synode kwetsbaar. Wij dachten **toch altijd dat op** de Generale Synode zeer wijze mannen uit de kerken **waren** afgevaardigd? Broeders, gepokt en gemazeld in het bijzonder ambt, gewend om op hoog niveau

te **beraadslagen** over het **goede** voor Jeruzalem? En nu blijken het eigenlijk maar gewone mensen te zijn, zoals u en ik, **die, net als u en ik**, niet de wijsheid in pacht hebben **maar er naar moeten** zoeken. Is het gevaar niet groot dat de overtuigingskracht en daarmee **ook** de acceptatie van de **besluiten** van deze **zoekende broeders op** de Synode door de openhartige impressies van ds. Van der Laan geringer worden?

Blij

Laat ik maar eerlijk zeggen, dat ik **best** blij ben met de wijze waarop de **Reformatielezers** mogen meeleven met onze broeders in **Berkel en Rodenrijs**. Want **het is natuurlijk** geen **eerlijke** tegenstelling **die** ik hierboven **maak**. Wijze, ervaren ambtsdragers tegenover 'gewone' mensen. De ambtsdragers op de Generale Synode zijn gewone mensen. Zo wil de HERE **werken** in Zijn kerk. Hij schenkt de wijsheid eenvoudigweg aan allen die in geloof Hem daarom bidden. Jac.

1 : 5, 6. De HERE **laat zijn kerk** regeren door **samenwerking van** ambtsdragers. Geen heerszuchtig optreden van enkelingen, maar door beraad. Vergelijk het formulier **voor** de bevestiging **van** ouderlingen en diakenen.

Wij mogen **daarom** als kerkleden **vertrouwen** schenken aan broeders die – gekozen en **beroepen** in de plaatselijke kerken – worden afgevaardigd naar de meeste vergadering. Daarmee **zij** deze broeders niet verheven tot 'super'-ambtsdragers die uitsluitend wijze en verstandige dingen **zeggen en** doen. Wij mogen best hun **worstelingen** zien, **meebelev**en en herkennen (!). Dat hoeft niet af te **doen** aan de aan-

Samenleving

vaarding van hun besluiten zoals we dat **hebben afgesproken in de kerken**.

Formeel?

Na deze overpeinzingen wil ik graag de aandacht **vestigen op** twee zaken die mij en anderen zijn **opgevallen** bij het volgen **van** de synode. In de eerste plaats is dat de beeldvorming van de Generale Synode na de eerste plenaire **vergaderingen**. Men **kreeg** de indruk dat de synode **zich bovenmatig** bezighield met **allerlei formele** kwesties. Is er niet **een** avond lang beraadslaagd over twee voorstellen die uitsluitend handelden over de vraag of een rapport van deputaten en **een** bezwaarschrift van een broeder uit de kerken wel ontvankelijk waren? Een hele avond **praten** over niets inhoudelijk! Nutteloos?

In de tweede plaats doel ik op de overpeinzingen van ds. van der Laan over **de rol van rechter** die de Generale Synode 'speelt'. (De Reformatie van 25 mei jl.). Daarin verwijst hij naar de **boeiende** bijdragen van prof. P. Deddens bijna 40 jaar geleden in *De Reformatie*, over kerkelijke rechtspraak. In het themanummer van De Reformatie over het **appèlrecht** uit 1994, hebben ondergetekende en anderen daarvoor ook **uitdrukkelijk** aandacht gevraagd.

Wat mij in deze **overpeinzingen** trof was de verlegenheid over de **behandeling** van **beroepszaken** die kennelijk nog altijd bij vele ambtsdragers bestaat. Prof. Te Velde heeft in het themanummer ook **gewezen op de krampachtigheid** waarmee vaak met **appèlzaken** wordt omgegaan. Men vlucht vaak in procedurele besluiten, **soms** ten

koste van de inhoud van het **ge-**
schil.

Spanning

Deze spanning tussen de formele kanten van **een** zaak en het tot zijn recht laten komen van de zaak **zelf** is niet typisch voor kerkelijke vergaderingen. **In & maatschappij buiten & kerk, met name in het bestuur** en de rechtspraak (herkent u de rollen?), speelt deze **spanning ook**. In de rechtszaal bij de **bestuursrecht**er wordt die vaak ook zichtbaar.

Sinds 1 januari 1994 geldt in ons land de Algemene wet **bestuursrecht**. **In deze** wet zijn regels over het nemen van besluiten door bestuursorganen (bijv. de minister, **burgemeesteren wethouders**) **samen**gebracht die voorheen **verspreid** waren over **vele** andere wetten of uit het ongeschreven recht **waren** opgediept door rechterlijke colleges die ze in hun uitspraken vastlegden. Het **resultaat** is een **bundeling** van veelal formele regels in één wet en **daarom** gemakkelijk te vinden en dus zeer toegankelijk **voor** iedere burger in zijn **strijd** tegen de **overheid**. **Gevolg: een burger, bedrijf of belangengroep die het niet eens is** met een besluit van de overheid kan zich **voor** de rechter gemakkelijk **beroepen op** schending van formele **voorschriften**. **Ook** ambtshalve ligt er **voor** een rechter de taak **om** de procedurele kant van een geschil te toetsen. Het gevaar is echter **levensgroot** dat op **deze** wijze het echte geschil, de **kwestie** waar het eigenlijk om **draait**, in het **geheel niet aan de orde komt**.

Het lijkt er op **dat** deze spanning in **toenemende mate** voelbaar wordt. Als de voortekenen zich niet **bedriegen zal het bestuur in toenemende mate zijn ergernis tonen** over rechters die besluiten vernietigen op formele gronden en **daarmee een slagvaardig bestuur onmogelijk maken**. Het **werkelijke** geschil wordt niet opgelost. Het resultaat is **ergernis** en uitstel.

Daartegenover stelt de rechter dat die formele regels er niet voor niets **zijn**. **Regels** over horen van partijen, **een** goede motivering van besluiten, zorgvuldigheid bij het **inwinnen** van informatie en je houden aan termijnen behoren nageleefd te worden.

Evenwicht

Goede rechtspraak – zowel in de wereld **als** in de kerk – zal evenwichtig met deze spanning moeten **omgaan**. **De** sleutel daarvoor **ligt** daarbij in het **zoeken** naar de **concrete** betekenis van de (schending van de) **formele** regel voor de concrete zaak die ter beslissing wordt voorgelegd. De Algemene wet **bestuursrecht** geeft de rechter **uitdrukkelijk** de bevoegdheid schending van **vormvoorschriften** te passeren indien vernietiging van een besluit op die **grond** niet in het belang is van **partijen**.

Deze bepaling **drukt** uit dat formaliteiten nooit **op zichzelf moeten** worden gezien. Denk bij voetbal **bijvoorbeeld** aan de voordeelregel! Formele regels hebben een doel. De vraag is dus of door de beslissing die een rechterlijk college (rechtbank **en ook een meerdere vergadering in de kerken!**) gaat nemen de **bedoeling** van de formele regel in concreto ook wordt bereikt. Men **moet** dus **kijken achter** de regel. **Blinde** toepassing leidt niet tot resultaat.

Recht is dienst

Rechtsregels hebben een dienende **functie**. Zij **zijn** een middel om **goede besluitvorming te bereiken**, **geschillen uit de wereld te helpen**, **kortom de vrede te dienen**. Waar de rechtsregels **een eigen leven** gaan leiden, als **doel op zichzelf**, dreigt het gevaar van **juridisering**. De werkelijkheid van alledag wordt alleen of **voornamelijk nog** gezien door de **bril van regels en formaliteiten**. Waar die voor bedoeld zijn **wordt uit het oog verloren**.

Dit gevaar bedreigt de maatschappij in **en** buiten de **kerk**.

We **moeten ons daarvan** bewust zijn.

Juridisering dreigt ook wanneer het normaal wordt gevonden bezwaar in te dienen of in beroep te gaan indien men het ergens niet mee **eens** is. De mogelijkheid om je **gewoon** neer te leggen bij **een** besluit waar je het niet mee **eens** bent, **wordt** vaak niet **eens** meer overwogen. Je kunt ergens je gelijk halen, dus **we** gaan het proberen ook!

Het gevaar **van deze vorm van juridisering** van de maatschappij wordt steeds meer **onderkend**. Het leidt tot verharding van standpunten, tot overbelasting van de rechter en tot **verlating** van het bestuur.

Ook in de kerk zijn we niet immuun **voor** dit gevaar. **Zeker nu in deze tijd** de opvattingen over allerlei onderwerpen zichtbaar verschillen en wij **ook** via de **synode-impressies merken** dat dit ook in **Berkel en Rodenrijs** het geval is, is het goed dat we ons hiervan bewust zijn. Niet **direct** naar het wapen van **een** bezwaarschrift of **een** revisie-verzoek **grijpen** als een besluit van een **kerkelijke** vergadering niet goed valt. Want we **kunnen ook** van de synode-impressies leren dat die verschillen in benadering, in karakter, in ligging, etc. **niet leiden** naar **een impasse** of naar **een** overheersing van de een boven de ander. Er komen besluiten, waarvan vele met **een grote** mate van eensgezindheid. En als er **gestemd** moet worden, dan is dat ook geen schande, **en zeker geen teken van verval**. Er is **niks mis** als we ons neerleggen bij een **meerderheid**. **Eens** Geestes **zijn** in de kerk **betekent** niet dat we overal gelijk over **denken**.

Besturen en rechtspraak **zijn** **menselijk**, in de kerk en daarbuiten. Als we ons daarvan bewust zijn, is **veel** gewonnen.

Synode-impressies

Dit is **br. N. Buurman**, afgevaardigd door de particuliere synode van het Zuiden. Hij zit ook bij de synodecommissie die de contacten met de buitenlandse kerken 'deed'. De financiën – dat was zijn afdeling. Iedereen was het er mee eens. Hij, br. K Stelpstra en br. Joh. W. van der Jagt hebben trouwens in hun vrije synodetijd heel waf zitten rekenen en begroten. Elk dubbeltje dat de komende drie jaar wordt uitgegeven hebben ze alvast omgekeerd. Dat scheelt.

Ds. M. van Veen heeft als rapporteur een keer pen bekeringverhaal verteld. Niet Over kerken in het buitenland, maar over het landelijk diakonaal steunpunt. Uiteraard was dat een krachtdadige bekering. Voor een doorgaande bekeringsgeschiedenis is er te weinig spreektijd, zelfs voor een rapporteur. Ik heb me nog wel afgevraagd of het Ve(e)le(n) waar deze dominee naar heet, hetzelfde is als dat waar de christelijke gereformeerde Velema's hun naam aan hebben ontleend. Is dat een kwestie van ligging?

Wat hebben de Christelijke Gereformeerde Kerken met de buitenlandse kerken te maken? Hier ligt de missing link, ds. A. de Jager, commissie-rapporteur inzake de contacten met de CGK, voorzitter deputaten BBK en full time tolk voor engelsprekende buitenlandse gasten. Commissie 5 is klaar, alle gasten zijn geweest, de zon schijnt. Dan moet je geen twee stoelen leeg laten staan in de tuin van koster Gravesteyn.

M

meegelezen

Levende leer kent geen stilstand

Prof. dr. W. w n't Spijker schreef in De Wekker over *bevindelijk-gereformeerden* en *orthodox-gereformeerden*. Hij vindt dat niet m'n goed onderscheid. Op 28 juni ging hij daarop door:

Leer en leven

Tot nu toe hebben we een pleit gevoerd voor het bij elkaar houden van leer en leven. De idee van een opsplitsing van de gereformeerde gezindte in bevindelijk-gereformeerden en orthodox-gereformeerden heeft geen goede historische grond. Zij mist een schriftuurlijk uitgangspunt. Zij is met de hand op de confessie niet vol te houden. En zij moge in het oog van de socioloog iets eenvoudigs hebben en daardoor een gemakkelijk hanteerbaar mechanisme bieden voor & classificatie van het gereformeerde leven, in werkelijkheid functioneert de formule als een instrument tot bevordering van het schismatieke denken. Zij werkt sektievormend in plaats van kerkvergaderend.

Daarom moeten beide factoren die de religie bepalen bijeengehouden worden. De religie wordt allereerst bevorderd door de propaganda van de ware leer. Zij is voorts onbestaanbaar, deze ware religie, zonder een oprecht en gezond leven, waarin ook de ervaring van wat men belijdt is opgenomen.

Beide aspecten dienen onze aandacht te hebben. De gereformeerde vaders hebben altijd dit tweevoudig aspect van de belijdenis zeer sterk benadrukt. Ieder die in hun gedachtenwereld thuis is, zal dit beamen. Daarom kan het ook weinig tegenspraak ontmoeten, wanneer

we voor de hele gereformeerde gezindte een sterk pleit voeren voor de harmonische samenvoeging van leer en leven, van belijdenis en ervaring, van kennis en bevinding, of hoe men de tweeslag verder ook zou willen aanduiden.

Het is echter even duidelijk, dat daarmee de spanningen die zich altijd hebben voorgedaan en die ook voor de toekomst zeker nog te verwachten zijn, niet zijn opgelost. Moeten ze inderdaad opgelost worden? Of zou het veeleer denkbaar zijn, dat wij moeten leren leven met de idee dat ze wezenlijk bij het ware leven van de kerk behoren? Het is zaak dat we hier goed leren onderscheiden.

Statische leeropvatting

De problematiek die ons nog een ogenblik bezighoudt, wordt verder mede bepaald door het feit dat niet ieder die het pleit voert voor de harmonie tussen leer en leven, ook hetzelfde bedoelt. Welke leer is in geding? En welke opvatting omtrent de voortgang in de leer staat men voor? Die vraag willen we nu onder ogen zien.

Het is immers zonneklaar dat er onder de gereformeerden in het algemeen gesproken nogal verschillend gedacht wordt over het onveranderlijke karakter van de leer. Twee zienswijzen staan hier naast, soms tegenover elkaar. Voor sommigen ligt de leer vast. Zij is te vinden in de leerspraken die in de belijdenis worden gelezen. De *doctrina pura* (de zuivere leer) is eens en voorgoed vastgesteld. Daar hoeft niet zo veel meer over gezegd te worden. Het is de vraag hoe dit werkt onder de mensen. Niet zelden gaat deze overtuiging gepaard met een vrij grote mate van onkun-

de omtrent de leerinhoud van de belijdenis. Het komt ons voor dat het geroep 'Schrift en belijdenis!' soms zelfs dienen moet om die onkunde te verbloemen. Overigens hebben vele van deze mensen zo hun eigen leerbestand. Noem het volkstheologie, gemeentetheologie, opvattingen der vromen, of hoe dan ook. Er is een geheel van opvattingen dat onwrikbaar vaststaat. Het heeft geen toetsing aan Schrift of belijdenis nodig. Het is een massief geheel van bijbelse inzichten dat in enkele, of soms vele generaties van mensen, een eigen leven is gaan leiden. Er kan en mag in wezen niet aan getornd worden. (...)

Bouwen én bewaren

De leer, de zuivere leer, de gezondmakende leer kent geen stilstand. Een leerstuk is geen stuk verdroogd leer. Zij wil niets anders zijn dan de levende verkondiging van het Woord Gods. En het Woord Gods is niet gebonden. Blijft de vraag: hoe kunnen wij in hetzelfde spoor verder komen zonder uit het spoor te geraken. Hoe kunnen wij, hoe kunnen onze theologen bouwen, voortbouwen, echt constructief bouwen, zonder altijd te restaureren, of te renoveren, én tegelijk bewaren.

Het is de paradijs-opdracht, toegepast op de theologie. Bouwen en bewaren! Er zijn er die alleen bouwen. Zij breken soms meer dan zij weten. Er zijn er die alleen willen bewaren. Onder hun handen sterft bij tijden het leven af. Ze horen bijeen: bouwen en bewaren. En de grote theologen tussen Reformatie en Dordt zijn er om te laten zien, dat zij de gave hadden om beide te doen. Wat kunnen wij van hen le-

ren, **wanneer** het gaat om de **kunst** van bouwen én bewaren, ná **Dordt**, ná de Nadere Reformatie en ná het theologische reveil van deze twintigste eeuw?

Eerlijk voor God!?

Het blad *Kontekstueel*, dat als ondertitel draagt *Tijdschrift voor gereformeerd belijden nú*, bestaat 10 jaar. Ter gelegenheid daarvan houdt het een symposium onder het thema: **Eerlijk voor God!? Kerk en geloof aan de vooravond van een nieuw millennium.** Het julinumnummer kondigt dit als volgt aan:

Op D.V. zaterdag 5 oktober 1996 a.s. zal in de Jacobikerk het tweede lustrum gehouden worden van het tijdschrift *Kontekstueel*, dat zich ten doel stelt bij te dragen aan de **bezinning** op de **kracht** en de **actualiteit** van het **gereformeerd** belijden. De **thematiek** van het symposium is geformuleerd als: 'Eerlijk voor God!? Kerk en geloof aan de vooravond van een nieuw millennium'. Uit de **formulering** van de thematiek komt naar voren dat we de geloofscrisis van ons tijdsgewricht **eerlijk onder** ogen willen zien. Gaat er eigenlijk nog **wel** geloof **schuil** achter de gevels van onze huizen en kerken? Bewaren we een pand, of een 'leeg testament'? **Geven** we de '**doos**' van de christelijke **traditie** 'ongepend' door? Nu biedt het stellen van die **vraag** alleen **weinig** perspectief. Immers – als we gaan zoeken naar wat in ons-

zelf houvast geeft, zijn we op de **verkeerde** manier **bezig**. Daarom willen we de **vraag anders** stellen: **wat** verwachten we van de **toekomst van kerk en christendom** in onze cultuur? Daarbij **nemen** we **nadrukkelijk** als invalshoek wat ons **bodem** biedt om op te **staan**. **Als we hier inzetten**, is duidelijk dat we het niet verwachten van **wat** we uit onszelf kunnen bieden. Toch zou het een vlucht **zijn** als we die vraag – 'wat geloven **wij** zelf nu ècht, op **zo'n** manier dat het ons leven **draagt** en richting geeft en vreugde?' – daarbij uit het oog verliezen. Dat kan **alleen** dan als **we** **voor** ogen houden dat het in de **vraag** wat wij **werkelijk** geloven niet slechts gaat om de geloofsinhoud, maar in een en dezelfde beweging om het leven eruit. Dat houdt in, dat **van** alle drie **sprekers** – én de aanwezigen – verwacht **wordt** dat **zij** het achterste van hun tong laten zien. Omdat het voor de toekomst van kerk en geloof van **cruciale** betekenis is dat **we** **ons** **ervan** **bewust** **zijn** waarop ons **geloof** gegrond is, en hoe wij dat in het huidige tijdsgewricht kunnen verantwoorden, dienen op dit symposium de 'vensters **naar buiten**' **wijd** open **te** staan. De **vraag** naar de **ervaring**, de emotie, de **beleving** in het **geloof** moet aan de orde komen, en daarmee de relatie naar de evangelische bewegingen en – veel verder verwijderd – de nieuwe gestalten van religiositeit.

UIT DE KERKEN

Beroepbaar¹

Kandidaten:

R.R. Roth, Keulsestraat 83,
8262 TV Kampen, a (038)
3325883.

Predikanten:

J. de Wolf, Populierenhof 15, 8091
DR Wezep, ☎ (038) 3763948.

Studenten met spreekconsent

C. van Dijk, tot 16 september
1996; ☎ (038) 3330847.

MJ.C. Blok, tot 16 september
1994; ☎ (038) 3328202.

E.G. Kremer, tot 6 oktober 1996; ☎
(038) 3322740.

J.J.Th. Doedens, tot 4 oktober
1996; ☎ (038) 3316077.

R.J. Meijer, tot 8 februari 1997; ☎
(033) 4755262.

J.P. Kruiger, tot 14 maart 1997; ☎
(0341) 551673.

P.H. Vos, tot 28 mei 1997; ☎ (038)
3324234.

Intrede

Assen – Op zondag 18 aug. jl. deed ds. P.K. Meijer, laatstelijk zendingspredikant te Brazilië en woonachtig te Assen, intrede in de gemeente te Hardenberg-Oost (wijk Baalder).

Ds. Meijer werd in de morgendienst door ds. G.F. de Kimpe te Hardenberg in het ambt bevestigd en deed in de middagdienst intrede. Beide diensten werden gehouden in 'Het Morgenlicht', Gramsbergerweg 59. Aanvang: 9.00 en 14.30 uur.

Nieuw adres ds. Meijer: Beekberg 3, 7772 DM Hardenberg.

¹ Nieuwe opgaven en wijzigingen: W L. de Graaff, ☎ (038) 333 12 01.

HOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

VAN
HO
VAN
HOT
VAN
HOTEL

BOEKHANDEL
Uw boekenbestellijn 010-4820488

VAN RIETSCHOTEN

Keizerswaard 8, 3078 AM Rotterdam Winkelcentrum Keizerswaard

HOTEL • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN RIETSCHOTEN • VAN

Middelburg – Op zondag 18 aug. jl. deed ds. A.J.Th. van der Scheer, missionair predikant te Middelburg intrede in de gemeente te Hoogezand-Sappemeer (wijk zuid).

Ds. Vreugdenhil werd in het ambt bevestigd door ds. K. van den Geest te Amsterdam-Centrum en deed daarna intrede. De bevestigings/intrededienst werd, om 10.30 uur, gehouden in het eigen kerkgebouw van de gemeente, Rembrandtlaan 194, Hoogezand. Nieuw adres ds. Van der Scheer: Beethovensingel 6, 9603 AV Hoogezand, ☎ (0598) 323823.

Stadskanaal – Op zondag 18 aug. jl. deed kandidaat J.M. van Leeuwen te Stadskanaal, intrede in de gemeente te Eemdijk.

Ds. Van Leeuwen werd in de morgendienst door ds. D. Ophoff te Nieuwegein in het ambt bevestigd en deed 's avonds intrede. Beide diensten werden gehouden in het eigen kerkgebouw van de gemeente, Eemdijk 63 te Eemdijk. Aanvang: 9.30 en 19.00 uur. Nieuw adres ds. Van Leeuwen: Eemdijk 65, 3754 ND Eemdijk, a (033) 2982560.

Afscheid

Hoofddorp – Op zondag 18 augustus jl. nam ds. P.F. Messelink afscheid van de gemeente te Hoofddorp. Ds. Messelink vertrekt naar Goes, alwaar hij op 1 september a.s. intrede hoopt te doen. De afscheidsdienst werd gehouden in het eigen kerkgebouw van de gemeente, Nieuweweg 2 te Hoofddorp.

Kennismaking

Ommen – De gemeente te Ommen heeft dezer dagen kennis kunnen maken met ds. Jossi Ben Zvi van de gemeente Bet Tsion, een gemeente van messias-belijdende joden in Israël. Ds. Ben Zvi is met zijn gezin in Nederland voor contact met de gemeente te Ommen en de stichting Stevaj (Stichting Evan-

gelieverkondiging aan het joodse volk). Hij heeft informeel kennisgemaakt met de gemeenteleden, op zaterdag 17 augustus jl. was er gelegenheid tot ontmoeting met ds.

Ben Zvi en zijn gezin in 'het Bakken' te Ommen. Hij heeft tevens met de kerkenraad en de 'Bet Tsion Commissie' van de gemeente kennisgemaakt.

De Kruisbanier, St. Lambertusstraat 16, 2600 Antwerpen

PROTESTANTEN GETUIGEN MET 100.000 kranten In Vlaanderen

Redactie:

Ds. H.J. Hegger, ds. D.J. van Vuuren, Erik van Mulder, J.K. Overbeeke.

Help hen:

Giro 202511, Den Haag, Nederland ten name van De Kruisbanier.

Vraag een nummer aan.

Uw kerkgebouw is toch wel bij Donatus verzekerd?

100% zekerheid

Als brand-, storm- of andere

schade dreigt, is het maar hst beste als uw kerkelijke eigendommen bij Donatus zijn verzekerd. Gewoon, omdat Donatus in de praktijk bewijst er w zijn wanneer Donatus het meeste nodig is! Bij calamiteiten van welke omvang en aard dan ook. Op basis van op maat gesneden voorwaarden.

50% premierestitutie

Bovendien is kiezen voor Donatus Liezen voor verantwoorde bestedingen. Jaarlijks wordt de winst van Donatus in de vorm van premierestitutie terug betaald. In de afgelopen 10 jaar bedroeg deze premierestitutie gemiddeld maar liefst 50%!

Samen sterk.

Donatus is een onderlinge verzekeringmaatschappij. En dat betekent dat de leden samen de kracht van Donatus bepalen. Een gemeenschapsgedachte die er inmiddels toe heeft geleid, dat er Mm 75% van alle kerkgebouwen in Nederland bij Donatus is verzekerd.

Wilt u meer weten?

Vraag dan om een persoonlijk gesprek met één van onze adviseurs. Ook als u nu nog elders bent verzekerd.

Vertrouwd verzekerd.

O.V.M. Donatus u.a., Postbus 5055, 5201 GB 's-Hertogenbosch, tel 073-612 21 11

